

Маъруза:

Мавзу:

**МОДДА ВА МАТЕРИАЛЛАРНИНГ ЁНИШ
ВА ПОРТЛАШ ХАВФИ КЎРСАТКИЧЛАРИ
КЎРСАТКИЧЛАРНИНГ ТЕМПЕРАТУРА,
БОСИМ ВА БОШҚА ОМИЛЛАРГА
БОҒЛИҚЛИГИ**

РЕЖА:

1. Газ ва буғларнинг, суюқликларнинг, қаттиқ моддалар ва чангларнинг ёнувчанлик ва портлаш хусусиятларини характерловчи кўрсаткичлар.
2. Кўрсаткичларнинг температура, босим ва бошқа омилларга боғлиқлиги.

- Моддаларнинг ёнғин ва портлаш хавфи ҳамма кўрсаткичлар бўйича эмас, балки уларни тўла тавсифловчи асосий кўрсаткичлар бўйича аниқланади.
- **Газлар ва буғларнинг ёнғин ва портлаш хавфи қуйидаги катталиклар бўйича тавсифланади:**
 - **алангаланиш температураси;**
 - **ўз-ўзидан алангаланиш температураси;**
 - **алангаланиш соҳаси (алангаланишнинг коцентрация чегаралари билан).**

- Аралашма портловчи ёки ёнувчи бўлиши учун газ , буғ концентрацияси портловчи концентрациялар чегаралари оралиқида бўлиши лозим. Бундай катталиклар:
- **алангаланишнинг пастки концентрация чегараси (АПКЧ);**
- **алангаланишнинг юқори концентрация чегараси (АЮКЧ) деб аталади.**
- Модданинг АПКЧ си қанча паст, АЮКЧ си қанча юқори ва ўз-ўзидан алангаланиш температураси қанча паст бўлса, у шунча портлаш ва ёнишга нисбатан хавфли бўлади.

■ Ёнувчи суюқликларнинг ёнғин хавфи қуйидаги катталиклар бўйича тавсифланади:

- **чақнаш температураси;**
- **ўз-ўзидан алангаланиш температураси;**
- **алангаланиш соҳаси (алангаланишнинг температура чегаралари билан).**

■ Газлардан фарқли равишда суюқликлар буғининг концентрацияси **суюқлик температурасига** боғлиқ бўлади. Шунинг учун уларнинг алангаланиш соҳасини температура орқали белгилаш мумкин. Бундай катталиклар:

- **алангаланишнинг пастки температура чегараси (АПТЧ), (бу чақнаш температурасидир);**
- **алангаланишнинг юқори температура чегараси (АЮТЧ), деб аталади.**

- Қаттиқ моддаларнинг ёнғин хавфи куйидаги катталиклар буйича олиб борилади:
 - ўз-ўзидан алангаланиш температураси;
 - алангаланиш температураси
- Майдаланган қаттиқ моддалар (чанглар) ҳаво билан қўшилиб ёнувчи ва портловчи аралашма ҳосил қилиши мумкин. Улар ўз-ўзидан алангаланиш температураси билан тафсифланади.
- Ҳаводаги учиб юрган чанглар (аэрозоль) ва юзаларга чўккан чанглар (аэрогель) учун бу температура турличадир. Чангли аэрозолнинг алангаланиши ва аланганинг тарқалиши фақат маълум бир концентрацияларда юз беради.
- Бу катталик алангаланишнинг (портлашнинг) пастки концентрация чегараси (АПКЧ) деб аталади, ва у чангларнинг ёнғин ва портлаш хавфини тавсифловчидир.
- У чангнинг ҳаводаги оғирлиги буйича ёниб кетиши мумкин бўлган энг кичик концентрациясини (г/м^3) белгилайди.

- Ёнфин хавфсизлиги буйича чанглар ҳолатига боғлиқ равишда портловчиларга (аэрозол), ва ёнувчиларга бўлинади.
- Портловчи чанглар 2 та гуруҳга бўлинади:
- I –портлаш хавфи юқорилар, уларнинг АПКЧ си 15 г/м³ гача, (олтингугурт, канифол, эбонит, торф ва бошқа моддалар чанги);
- II – портлаш хавфи мавжудлар, АПКЧ си 16 ...65 г/м³ оралиғида, (алюмин, сланец ва бошқалар чанги.)
- Ёнувчи чанглар ҳам 2 гуруҳга бўлинади:
- III – ёниш хавфи юқорироқлар, алангаланиш температураси 250 °С гача, АПКЧ си 65 г/м³ ошиқ;
- IV - ёниш хавфи мавжудлар, алангаланиш температураси 250 °С дан юқори, АПКЧ си 65 г/м³ ошиқ;

Назорат саволлари

- Ёнувчи моддалар қанақа агрегат ҳолатларда бўлиши мумкин?
- Газ ва буғларнинг ёнувчанлик ва портлаш хусусиятлари қанақа катталиклар билан тавсифланади?
- Суюқликларнинг ёнувчанлик ва портлаш хусусиятлари қанақа катталиклар билан тавсифланади?
- Қаттиқ моддаларнинг ёнувчанлик ва портлаш хусусиятлари қанақа катталиклар билан тавсифланади?
- Чанглarning ёнувчанлик ва портлаш хусусиятлари қанақа катталиклар билан тавсифланади?

Эътиборингиз учун раҳмат!